

Quy tắc chia thừa kế

Pháp luật đại cương (Trường Đại học Công nghệ Thành phố Hồ Chí Minh)

Thua kế

Các bước làm bài tập chia thừa kế theo di chúc và theo pháp luật

- Bước 1: Xác định di sản thừa kế
- Bước 2: Chia di sản thừa kế theo **di chúc**
- Bước 3: Chia di sản thừa kế theo **pháp luật**
- Bước 4. Tính 2/3 một suất thừa kế cho những người thuộc điều 644 BLDS 2015

Bước 1: Xác định di sản thừa kế

Một số dạng phổ biến:

1. Tài sản chung vợ chồng: $X \Rightarrow$ Chia đôi ($X/2$).

2. Tài sản chung với bố: $X \Rightarrow$ Chia 4 ($X/4$).

(Trước hết lấy X chia đôi. Nhưng phần chia đôi không phải của riêng người chết mà của người chết chung với vợ (hoặc chồng) vì đây là tài sản hình thành trong thời kỳ hôn nhân của người chết với vợ (hoặc chồng) nên thuộc sở hữu chung \Rightarrow do đó phải tiếp tục lấy con số này chia đôi \Rightarrow Chốt lại chia 4).

3. Nếu trong tình huống cho như sau: AB là vợ chồng, tài sản chung là X ; A chung sống như vợ chồng với C, tài sản chung của AC là Y . A chết, xác định di sản thừa kế của A $= (X + Y/2) : 2$.

4. Để có tình tiết còn nghĩa vụ tài sản chưa trả thì cần xác định nghĩa vụ đó là của chung vợ chồng hay của riêng người chết. Nếu là nghĩa vụ của riêng người chết thì phải được trừ vào di sản thừa kế của người chết;

5. Tiền mai táng được lấy từ di sản thừa kế của người chết. Nếu đề bài cho tiền mai táng lấy từ tài sản chung của vợ chồng thì cần cộng lại để xác định tài sản chung của vợ chồng khi chưa trừ đi tiền mai táng.

Ví dụ: AB là vợ chồng. Khi A chết tiền mai táng hết 50 triệu. Sau khi trừ tiền mai táng, Tài sản chung của vợ chồng còn 850 triệu. Xác định di sản thừa kế của **A = (850 triệu + 50 triệu) : 2 - 50 triệu = 400 triệu.**

6. Nếu để bài cho **tiền phúng viếng** thì đây chỉ tình tiết bấy => **Không được cộng vào di sản thừa kế** vì khoản tiền này phát sinh sau khi người để lại di sản thừa kế chết.

Bước 2: Chia di sản thừa kế theo di chúc

Những người sau không chia ở bước này:

1. Người không được chia thừa kế theo di chúc (trong di chúc người chết không chia cho người này);
2. Người bị truất;
3. Người bị tước (Điều 621), trừ khi người lập di chúc biết rõ về hành vi của những người này và trong di chúc vẫn cho hưởng;
4. Người được chia trong di chúc nhưng từ chối không hưởng;
5. Người được chia trong di chúc nhưng chết trước, chết cùng thời điểm với người lập di chúc => Phần di chúc bị vô hiệu, nên phần di sản định đoạt cho những người này được chia thừa kế theo pháp luật.

Bước 3: Chia di sản thừa kế theo pháp luật

(Lưu ý: Bước này chỉ có trong trường hợp: sau khi chia di sản theo di chúc thì còn phần di sản thừa kế chưa được chia => Phần di sản thừa kế này được chia theo pháp luật).

- Xác định những người thừa kế theo pháp luật được chia (chia theo hàng, ưu tiên theo thứ tự hàng 1, hàng 2, hàng 3).
- Những người sau đây không được chia:
 1. Người bị truất;
 2. Người bị tước (Điều 621);
 3. Người từ chối không nhận di sản thừa kế;
 4. Đối với người thừa kế chết trước hoặc chết cùng thời điểm với người để lại di sản (là con của người chết) thì cần chia làm 2 trường hợp:
 - 4a:** Những người này không có con => Không chia.
 - 4b:** Những người này có con => Tất cả những người con được thừa kế thế vị chung nhau 1 suất.

Bước 4. Tính 2/3 một suất thừa kế cho những người thuộc điều 644 Bộ luật Dân sự 2015

- Những người được tính theo Điều 644:
 1. Bố mẹ
 2. Vợ chồng
 3. Con: con chưa thành niên + con đã thành niên nhưng không có khả năng lao động
- Những người trên rơi vào các trường hợp:

1. Không được hưởng thừa kế theo di chúc: người lập di chúc truất hoặc người lập di chúc không truất nhưng người lập di chúc đã chia hết di sản thừa kế mà không chia cho những người thuộc Điều 644;
 2. Được hưởng di sản thừa kế (theo di chúc, theo pháp luật) nhưng phần hưởng không đủ $\frac{2}{3}$ một suất thừa kế theo luật \Rightarrow Được bù đủ $\frac{2}{3}$ 1 suất (lấy $\frac{2}{3}$ 1 suất trừ đi số di sản họ đã được hưởng để tìm phần thiếu).
- Công thức tính: $= \frac{2}{3} \times (\text{tổng di sản thừa kế} : \text{nhân suất})$

Lưu ý: Nhân suất không bao gồm 3 nhóm người sau đây:

1. Người thừa kế chết trước hoặc chết cùng thời điểm với người để lại di sản thừa kế mà không có người thừa kế thế vị (nếu trường hợp họ có người thừa kế thế vị thì vẫn tính như bình thường);
2. Người từ chối không nhận di sản thừa kế;
3. Người không được quyền hưởng di sản thừa kế theo Điều 621 (người bị tước);

Ví dụ: A có vợ là B, có 3 người con là C, D, E. A có mẹ là K. Tài sản chung của vợ chồng AB là 1,8 tỷ. A chết lập di chúc truất quyền thừa kế của B; K từ chối không nhận di sản thừa kế.

- Tính $\frac{2}{3}$ 1 suất thừa kế theo Điều 644 cho B $= \frac{2}{3} \times 900 \text{ triệu} : 3 = 200 \text{ triệu}$.

- Nguyên tắc rút bù:

- + Trước hết rút theo tỷ lệ của người hưởng thừa kế theo di chúc (nếu trong số những người phải trích ra có người thuộc Điều 644 thì lưu ý vẫn phải đảm bảo cho người này đủ $\frac{2}{3}$ 1 suất thừa kế theo luật).
- + Trường hợp rút của những người thừa kế theo di chúc không đủ thì rút tiếp tục của những người thừa kế theo pháp luật

Kết luận: (tính toán ra số di sản thừa kế được hưởng của từng người thừa kế. Nên thử lại bằng máy tính: cộng tổng những

người được chia tk nếu bằng di sản thừa kế thì khả năng đúng; nếu lệch với di sản thừa kế thì sai cần xem lại).

Một số lưu ý chung khi chia thừa kế

1. Làm theo đúng trình tự các bước trên. Một số dạng bài có thể đảo lên tính $\frac{2}{3}$ một suất thừa kế theo Điều 644 trước nhưng nếu các em không chắc chắn về kiến thức thì không tự ý đảo. Với dạng bài tập mà chỉ có một dữ kiện: “A chết lập di chúc truất quyền thừa kế của vợ (hoặc bố mẹ hoặc con chưa thành niên, con đã thành niên nhưng không có khả năng lao động)” thì có thể đảo lên tính Bước 3 trước (tính cho người bị truất được hưởng $\frac{2}{3}$ một suất thừa kế theo Điều 644 trước). Phần còn lại chia đều cho những người thừa kế theo luật;
2. Không nên để kết quả phân số. Nên chia ra số thập phân.
3. Lý thuyết về làm tròn

Cách rút tỉ lệ phần di sản của người được thừa kế theo di chúc để bù cho người thuộc điều 644 Bộ luật Dân sự 2015

Ví dụ: A và B là người được hưởng $\frac{2}{3}$ một suất thừa kế theo Điều 644. A cần được bù: 40 triệu; B cần được bù 80 triệu. Biết: C được hưởng thừa kế theo di chúc là 70 triệu; D được hưởng thừa kế theo di chúc là 140 triệu và E được hưởng theo di chúc là 210 triệu.

C1: Công thức rút = Phần di sản của người phải rút : (Tổng di sản thừa kế của tất cả những người phải rút) x tổng số di sản cần rút bù cho người Điều 644.

Áp dụng vào bài tập:

Số phần di sản C rút = $70 : (70 + 140 + 210) \times 120 = 20$ triệu.

Số phần di sản D rút = $140 : (70 + 140 + 210) \times 120 = 40$ triệu.

Số phần di sản E rút = $210 : (70 + 140 + 210) \times 120 = 60$ triệu.

C2: Chia tỷ lệ: Trong bài này, trích bù từ phần di sản của C, D, E theo tỷ lệ để bù cho A và B.

C = 70 triệu

D = 140 triệu

E = 210 triệu

Lấy số lớn hơn chia cho số nhỏ nhất để tìm tỷ lệ

=> Số phần của C = $70 : 70 = 1$ phần => Số phần của D = $140 : 70 = 2$ phần => Số phần của E = $210 : 70 = 3$ phần Tổng = $1 + 2 + 3 = 6$ phần

- Tổng số di sản cần rút là: $40 + 60 = 120$ triệu.

- Một phần tương ứng với số di sản cần rút là: $120 : 6 = 20$ triệu.

=> Như vậy: C rút 20 triệu.

=> D rút = $20 \times 2 = 40$ triệu.

=> E rút = $20 \times 3 = 60$ triệu.

Cách chia thừa kế thế vị

Ví dụ: A có vợ là B, có 3 con chung là C, D, E. C có vợ là C1 và có 2 con chung là C2 và C3. Tài sản chung của AB là 1,8 tỷ đồng. A chết lập di chúc cho B hưởng 1/2 di sản; cho C hưởng 300 triệu đồng nhưng C chết cùng thời điểm với A.

Đối với loại bài tập này, các em thường sai ở chỗ: Các em sẽ lấy phần hưởng theo di chúc của C là 300 triệu để chia thế vị cho C2, C3 luôn => Chia sai.

- Nguyên tắc làm:

- + Trường hợp người con chết trước hoặc chết cùng thời điểm với người để lại di sản thừa kế => Phần di chúc này bị vô hiệu => Phần di sản này được chia theo pháp luật;
- + Những người con của C được hưởng chung nhau 1 suất ở bước chia thừa kế theo pháp luật.

- Ứng dụng:

- * Xác định di sản thừa kế của A = 1.8 tỷ : 2 = 900 triệu.
- * Chia di sản thừa kế của A theo di chúc:
 - B = $\frac{1}{2} \times 900$ triệu = 450 triệu.
 - Mặc dù trong di chúc A định đoạt cho C 300 triệu nhưng C chết cùng thời điểm với A nên phần di chúc này bị vô hiệu; do đó, phần di sản định đoạt cho C được chia thừa kế theo pháp luật.
- * Chia di sản thừa kế của A theo pháp luật:
 - (C2 + C3) = D = E = $450 \text{ triệu} : 3 = 150 \text{ triệu} \Rightarrow C2 = C3 = 150 \text{ triệu} : 2 = 75 \text{ triệu}.$